

Таким чином, перспективи міжнародного співробітництва у цій сфері можуть бути такими: посилення інтеграції гендерного підходу у діяльність миротворчих операцій та гуманітарних місій; розширення участі жінок у переговорах щодо припинення вогню та укладення мирних угод; розвиток міжнародних програм відновлення, спрямованих на економічну реінтеграцію та психологічну підтримку жінок, які постраждали від конфлікту.

Отже, захист прав жінок в умовах збройних конфліктів потребує поєднання національних зусиль і дієвого міжнародного співробітництва, заснованого на чинних міжнародно-правових стандартах. Попри наявність нормативної бази, зберігаються проблеми безкарності, недостатньої підтримки постраждалих та обмеженого доступу до правосуддя, що вимагає подальшого вдосконалення законодавства й практики його застосування.

1. Замула А. Ю., Дульська В. В. Проблеми захисту прав жінок під час збройних конфліктів та воєнних дій. *Вчені записки*. 2025. С. 176-182. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2025/2_2025/2_2025.pdf#page=184 (дата звернення: 15.02.2026).

2. Краснокутський С. І., Тінін Д. Г., Тимофєєв В. П. Проблеми питання та необхідність зміни законодавства для захисту прав жінок та дітей під час дії воєнного стану. *Захист прав та інтересів дітей і жінок в умовах воєнного стану* : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 29 квіт. 2022 р.). Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 33-34. URL : <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/10420> (дата звернення: 15.02.2026).

3. Лопасава О. М., Буякова І. О. Проблеми забезпечення гендерної рівності в системі МВС України. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. Вінниця : ХНУВС, 2024. С. 289-291. URL: <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/24307/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F%2022.11.2024.pdf#page=289> (дата звернення: 15.02.2026).

4. Ярмол Л., Мозольова Ю. Міжнародні та національні гарантії прав жінок. *Незалежність України: права людини та національна безпека*: збірник матеріалів Третьої міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 28 квітня 2023 року) Національний університет «Львівська політехніка» ; упоряд. проф. Л. В. Ярмол, О. І. Баскакова. Київ : КНТ, 2023. С. 167-170. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/pages/483/zbmik-13062023.pdf#page=167> (дата звернення: 15.02.2026)

Анатолій НАТОЧІЙ

старший викладач кафедри
вогневої підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ПРОБЛЕМАТИКА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ЖІНКАМИ

Проблематика гендерної рівності у виконанні бойових завдань жінками набуває дедалі більшої актуальності в умовах сучасних воєнних конфліктів, зокрема й у контексті повномасштабної війни, яку переживає Україна. Зміни в структурі Збройних Сил, трансформація суспільних уявлень про роль жінки у війську, а також міжнародні стандарти щодо забезпечення рівних прав і можливостей ставлять питання участі жінок у бойових діях у центр правових, соціальних та етичних дискусій. Це питання є багатограничним: воно охоплює правовий статус військовослужбовиць, рівний доступ до посад і спеціальностей, умови проходження служби, фізіологічні обмеження, соціальні стереотипи, питання безпеки, психологічного навантаження та визнання бойового досвіду жінок. Для України ця тематика має не лише теоретичне, але й практичне значення, оскільки десятки тисяч жінок виконують бойові та забезпечувальні завдання на передовій і в тилу, нерідко діючи в умовах, що не передбачають достатнього рівня нормативного чи інституційного забезпечення.

У міжнародному праві концепція гендерної рівності у військовій сфері почала формуватися після Другої світової війни, але активний розвиток отримала наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. Резолюція Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир, безпека», ухвалена у 2000 році, стала ключовим документом, що визнає важливу роль жінок у запобіганні конфліктам, миротворчості та безпеці, підкреслюючи необхідність їхнього

залучення до прийняття рішень на всіх рівнях. Проте формальне закріплення рівних прав ще не означає реальну рівність у бойових умовах. Багато країн стикаються з проблемою невідповідності між нормативними деклараціями та фактичною практикою, що часто обмежує можливості жінок або ускладнює їхню службу [1]. Україна, яка активно імплементує стандарти НАТО та норми міжнародного гуманітарного права, поступово рухається до повного забезпечення рівних прав, але стикається з численними викликами, що потребують уваги, вивчення та імплементація норм міжнародного права направлено на вдосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення рівних прав та рівних можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства, в тому числі і ввійськовій [5, с. 93].

Однією з центральних проблем є юридичне забезпечення гендерної рівності у військовій службі. Тривалий час українське законодавство передбачало обмеження щодо переліку посад та військово-облікових спеціальностей, які могли займати жінки, що фактично відтворювало застарілі уявлення про «природну» роль жінки у війську як медичного чи адміністративного персоналу. Лише у 2016–2018 роках були скасовані ключові нормативні обмеження, і жінки отримали офіційний доступ до бойових посад. Це призвело до збільшення їхньої кількості в підрозділах розвідки, піхоти, артилерії, штурмових частинах та інших бойових напрямках. Проте юридична рівність не гарантує рівних умов. Потребують удосконалення нормативні акти, що стосуються стандартів оснащення, медичного забезпечення, соціальних гарантій та адаптації жінок після участі в бойових діях [2].

Питання фізичної підготовки жінок є однією з найпоширеніших тем у суспільних дискусіях. Противники участі жінок у бойових діях нерідко апелюють до фізіологічних відмінностей, які впливають на витривалість, вагу спорядження чи здатність до виконання певних завдань. Міжнародний досвід свідчить, що такі аргументи мають значення лише тоді, коли армія не адаптована під змішані підрозділи. У країнах НАТО, де жінки давно виконують бойові функції, було розроблено гендерно-нейтральні стандарти фізичної підготовки, що не знижують вимог, але дозволяють врахувати індивідуальні можливості військовослужбовиць. В українській армії проблема полягає у відсутності достатньої кількості екіпірування, пристосованого для жінок: бронежилетів, форм, взуття, рюкзаків, амуніції. Жінки змушені адаптовувати чоловіче спорядження, що створює додаткові ризики для здоров'я, знижує мобільність та ефективність у бою.

Соціальні та культурні стереотипи залишаються одним із найбільших бар'єрів на шляху до реальної гендерної рівності у війську. Традиційні уявлення про «чоловічу» та «жіночу» роль можуть призводити до недовіри командирів, небажання призначати жінку на відповідальні посади або до неформальної дискримінації. Існують випадки, коли жінки з бойовим досвідом залишаються на нижчих посадах, тимчасом як їхні менш досвідчені колеги-чоловіки отримують підвищення. Проблемаю є й неформальні практики «подвійних стандартів», коли від жінок очікують більшої старанності, дисципліни або психологічної стійкості, ніж від чоловіків. Така ситуація знецінює внесок військовослужбовиць, погіршує морально-психологічний клімат у підрозділах та сприяє відтоку кваліфікованих кадрів.

Психологічний вимір участі жінок у бойових завданнях залишається мало дослідженим у вітчизняній науці, хоча практичні спостереження показують його важливість. Жінки часто піддаються подвійним психологічним навантаженням: крім стресу, пов'язаного з бойовими діями, вони змушені долати соціальний тиск, доводити власну професійну компетентність та справлятися з упередженими ставленнями. Дослідження вказують, що рівень посттравматичного стресового розладу серед жінок-військовослужбовиць може бути вищим не через саму участь у бойових діях, а через додаткові психологічні стресори, які виникають у середовищі, де гендерна рівність не забезпечена належним чином [3, с. 49]. У таких умовах важливими є програми психологічної адаптації, наявність жіночих офіцерських мереж, наставництва та професійної підтримки.

Не менш важливим є питання репрезентації жінок у керівних військових структурах. Хоча кількість жінок у війську зростає, їхня частка в командних посадах залишається низькою. Це впливає на вироблення політик, на розробку стандартів та на створення інституційних практик, які враховували б потреби жінок у бойових умовах. Підвищення їхньої присутності у керівництві є важливим кроком до подолання структурної нерівності. Міжнародний досвід підтверджує: армії, у яких жінки займають керівні посади, швидше адаптують внутрішні процедури до гендерно-чутливих стандартів, що підвищує боєздатність підрозділів та рівень внутрішньої дисципліни.

Участь жінок у бойових діях також має політичний та символічний вимір. В Україні

жінки стали важливою частиною оборонної боротьби, що суттєво впливає на трансформацію суспільних уявлень і знижує рівень гендерних упереджень. Водночас недостатнє визнання їхнього внеску у бойові дії залишається проблемою. Жінки часто стикаються з труднощами при оформленні документів про участь у бойових діях, отриманні статусів, нагород чи соціальних гарантій. Це свідчить про інституційну нерівність, яка повинна бути усунена через зміну нормативної бази та запровадження прозорих процедур обліку та оцінки бойового досвіду.

Проблематика гендерної рівності у війську не може бути розглянута без аналізу питання безпеки жінок у бойових підрозділах. У світі відомі випадки сексуальних домагань, насильства, дискримінації, що демонструє потребу у створенні системи реагування на порушення та превентивних механізмів. Військові структури мають забезпечувати не лише фізичний захист від ворога, а й безпечне внутрішнє середовище [4, с.164]. У цьому контексті важливими є спеціальні курси підготовки командирів, створення внутрішніх механізмів довіри, можливість анонімних скарг, а також жорстка відповідальність за гендерно зумовлені правопорушення.

Підсумовуючи, слід зазначити, що проблематика гендерної рівності під час виконання жінками бойових завдань у сучасному світі залишається складним багаторівневим питанням, що поєднує правові, соціальні, психологічні та інституційні компоненти. Для України ця тема особливо актуальна, адже війна спричинила безпрецедентне залучення жінок до оборони держави, що відкриває можливості для оновлення військової культури та нормативно-правової бази, але одночасно виявляє існуючі проблеми та дисбаланси. Гендерна рівність у війську – це не питання пільг чи окремих привілеїв, а умова підвищення боєздатності, справедливості та ефективності військових структур. Реальне забезпечення рівних можливостей потребує комплексного перегляду підходів до підготовки, забезпечення, кадрової політики, організаційної культури та правового регулювання. Тільки системне усунення формальної й неформальної дискримінації здатне створити умови, у яких жінки можуть повноцінно реалізувати свій потенціал, що стане важливим внеском у загальну обороноздатність держави.

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

2. Hryniuk D., Smyrnov I., Stepanets I. Gender aspects in the historical origins of military tourism (on the example of the Czech amazon women) Multidisciplinary scientific notes. Theory, history and practice. Proceedings of the VI International Scientific and Practical Conference. Edmonton, Canada. 2022. S. 173–179. URL: <https://isgkonf.com/multidisciplinary-scientific-notes-theory-history-and-practice/>

3. Кротиков В. П., Топальський В. Л., Малуґа В. М. Актуальні проблеми гендерної політики у Збройних Силах України : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. Б. П. Андресюка. Київ : НДЦ ГП ЗС України, 2011. 112 с.

4. Реалізація гендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки і оборони України: стан, проблеми, перспективи : тези III Міжнародної науково-практ. конф. (Хмельницький, 29 квітня 2021 року). Хмельницький : Вид-во НаДпсу, 2021. 466 с.

5. Наточій А. Д., Тимофєєв В. П. Гендерна рівність в поліцейській діяльності в умовах воєнного стану : матеріали Всеукраїнської науково-практ. конф. (ДДУВС, 28.04.2023).

Iryna NIKITINA

Senior Lecturer at the Department
of Language Training of Dnipro State
University of Internal Affairs
(Dnipro, Ukraine)

GENDER EQUALITY IN CONFLICT: THE EXPERIENCE OF ISRAEL AND UKRAINE

Gender equality in armed conflict is not only a matter of justice but also of the effectiveness of a state's defense and security policies. Modern conflicts significantly alter women's roles in society: they are not only confined to the home front, but are increasingly participating in state defense, leadership, and reconstruction. With the outbreak of full-scale war in Ukraine and the ongoing security challenges facing Israel, it is clear that the issue of equal rights and opportunities for women in wartime requires a thorough analysis and comparison of the practices of both countries.